

Filip Skowron

Muzeum Narodowe w Krakowie

Żaden zwiedzający nie jest samotną wyspą. Komunikat na temat projektu badawczego „Krakowski odbiorca kultury”

„Żadne muzeum nie jest samotną wyspą” – głosi tytuł niedawnego artykułu Sharon Macdonald, Christine Gerbich i Margarety von Oswald [MacDonald, Gerbich, van Oswald 2018]. To sformułowanie mogłoby stać się mottem również innego projektu badawczego, jaki właśnie kończy się w Krakowie, a zatytułowany został *Krakowski odbiorca kultury*.

Jest to pierwsze przekrojowe badanie publiczności krakowskich instytucji kultury, które swoim zasięgiem obejmuje 27 instytucji teatralnych, muzycznych i wystawienniczych¹. Spośród muzeów przebadano: MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej; Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka; Muzeum Lotnictwa Polskiego; Muzeum Inżynierii Miejskiej; Muzeum Historii Fotografii; Zamek Królewski na Wawelu; Muzeum Archeologiczne; Muzeum Armii Krajowej oraz po 5 wybranych oddziałów Muzeum Narodowego w Krakowie i Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. Dodatkowo do instytucji wystawienniczych zaliczono również Międzynarodowe Centrum Kultury (którego główną działalność to wystawy) oraz Nowohuckie Centrum Kultury (w którym prezentacja dzieł Zdzisława Beksińskiego jest od 2 lat jedną z najchętniej odwiedzanych wystaw

¹ Projekt badawczy *Krakowski odbiorca kultury* realizowany jest przez Zakład Zarządzania Kulturą (Instytut Kultury) na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Filharmonię Krakowską, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa oraz Muzeum Narodowe w Krakowie przy współpracy z Urzędem Miasta Krakowa i Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego. Zespół w składzie: dr hab. Łukasz Gaweł (kierownik projektu), Marcin Bańdo, Patrycja Król, Iwona Parzyńska, Filip Skowron, Agnieszka Szostak.

w Krakowie [Czyżewicz 2017]). W każdej instytucji od listopada 2017 do maja 2018 roku przeprowadzono 100 wywiadów na podstawie tej samej ankiety².

Projekt *Krakowski odbiorca kultury* został zainicjowany przez środowisko muzealników. Od początku niezwykle ważną kwestią było dla nas pokazanie muzeów na tle teatrów i instytucji muzycznych, a więc zarysowanie całościowego obrazu krakowskich odbiorców zinstytucjonalizowanej kultury. Zamiar podjęcia badań wynikał z bezpośrednich potrzeb konkretnej instytucji, dlatego tak ważne było dla nas skonstruowanie autorskiego narzędzia badawczego, samodzielne szkolenie i koordynowanie pracy ankierów oraz przeprowadzenie własnej analizy zebranego materiału. Zminimalizowaliśmy zatem korzystanie z zewnętrznych, komercyjnych ekspertów, wspomagając się jedynie programem do analizy danych statystycznych (SPSS) oraz wsparciem organizacyjnym i doradczym ze strony Urzędu Miasta Krakowa i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego. Obecnie zespół jest w trakcie opracowywania materiału.

Na podstawie wstępnie zanalizowanych danych można stwierdzić, że krakowskie muzea, podobnie jak inne instytucje kulturalne, jawią się jako miejsca prowadzenia życia towarzyskiego: aż 72,3% przepytanych przez nas osób odwiedziło dane miejsce w małej grupie (z partnerem, znajomym, rodziną lub dzieckiem). Samodzielnie wyszukali sobie oni informację o danym wydarzeniu na stronie internetowej instytucji (46,5%), albo dowiedzieli się o nim od rodziny lub znajomych (bezpośrednio – 28%, z mediów społecznościowych – 11,5%)³. Zaplanowali swoją wizytę dość spontanicznie (62,5% – mniej niż 10 dni wcześniej) i wpływ na nich decyzję miała pogoda (zła pogoda panowała jedynie w czasie 16,3% rozmów). Odwiedziny samotne oraz inne źródła informacji pojawiały się w naszych rozmowach wiele rzadziej, przez co zrewidować należałoby obraz uczestników kultury elitarniej jako samotnych indywidualistów czerpiących wiedzę na temat życia kulturalnego z tradycyjnych mediów i krytyki artystycznej – na co wskazują inne badania współczesnego uczestnictwa w kulturze [np. Bachórz i in. 2014].

Muzea umożliwiają publiczności wspólne spędzanie czasu głównie poprzez cele programowe. W 2/3 przebadanych przez nas instytucji można było wykonać czynność „zwiedzania” i aż 45% naszych rozmówców przyszło tam w celu zwiedzenia wystawy, zaś 35% w celu zwiedzenia danego miejsca (czyli całego muzeum

² Ankietowania nie udało się dokończyć w Muzeum Historii Fotografii, które w czasie trwania badania rozpoczęło remont swojej siedziby.

³ Jako źródło informacji podawano często również newslettery i inne strony internetowe (w sumie 32,5%) oraz plakaty i ulotki (w sumie 41,1%). Analogiczne wyniki dotyczące m.in. źródeł informacji i towarzyskości odwiedziny otrzymano w badaniach warszawskich instytucji kultury z 2016 roku [Milward Brown 2016].

lub Zamku Królewskiego na Wawelu). Duża część z nich skorzystała jednocześnie z księgarni lub kawiarni. Ankieterzy rozmawiali z bardzo niewielką liczbą osób, które przyszły do muzeów na jednostkowe wydarzenia (mimo że zajęcia edukacyjne, koncerty, spektakle itp. oczywiście się odbywają, wybrało je w sumie poniżej 10% rozmówców). Ta koincydencja świadczy o tym, jak bardzo w centrum społecznego profilu muzeum to właśnie wystawa pozostaje najistotniejszym aspektem tej instytucji, wokół którego ogniskują się aktywności publiczności, mimo że nie ograniczają się do niej.

Spontaniczne zwiedzenie wystawy w gronie rodziny lub znajomych, połączone niekiedy z wypiciem kawy i kupieniem pamiątki lub książki – oto najczęstszy obraz korzystania z krakowskich muzeów, jaki wynika z danych zebranych w naszych badaniach. Aby powrócić do sformułowania, od którego rozpocząłem: „Żadne muzeum nie jest samotną wyspą” – powiedzieć również można, że ani wystawy, ani ich zwiedzający nie są taką wyspą.

* * *

Szczegółowe wyniki projektu *Krakowski odbiorca kultury* zostaną opublikowane w raporcie, którego premiera odbędzie się w czasie podsumowującej konferencji pt. *Badania publiczności w instytucjach kultury* (12-14.04.2019). Informacje: www.badania.kultura.uj.edu.pl

Bibliografia

Bachórz Agata, Ciechorska-Kulesza Karolina, Czarnecki Sławomir, Grabowska Martyna, Knera Jakub, Michałowski Lesław, Stachura Krzysztof, Szultka Stanisław,

Obracht-Prondzyński Cezary, Zbieranek Piotr

2014: *Punkty styczne: między kulturą a praktyką (nie)uczestnictwa*, Gdańsk: Instytut Kultury Miejskiej.

Czyżewicz Julia

2017: *NCK po remoncie: Galeria Beksińskiego znowu otwarta*, „Gazeta Wyborcza”, 12 września.

Macdonald Sharon, Gerbich Christine, von Oswald Margareta

2018: *No Museum is an Island: Ethnography beyond Methodological Containerism*, „Museum & Society”, nr 16 (2), July. .

Milward Brown

2016: *Badanie publiczności warszawskich instytucji kultury. Raport z badania ilościowego, grudzień 2016*, Warszawa.

